

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ.

Η Ἄγνη Σόρμα δίδει σειράν παραστάσεων εἰς τὸ θέατρόν μας, καὶ εἶνε μέγαλον καλλιτεχνικὸν γεγονός αὐτό, καὶ θὰ εὐρετε φυσικόν, ὅτι ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς «Νόρας» μὲ τὴν ὑπαρξίν μου πλημμυρισμένην ὅλην ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τὴν ὑπέροχον τῆς καλλιτέχνιδος, δὲν δύναμαι παρὰ δι' αὐτὴν νὰ σᾶς ὁμιλήσω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν κατατομὴν τῆς ὑπὸ τὰς πολλαπλᾶς, τὰς ἰλιγγιώδεις, τὰς φευγαλέας μεταπτώσεις τῆς ἐκφράσεώς τῆς νὰ σᾶς χαράξω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν ὑπόκρισίν τῆς νὰ σᾶς περιγράψω.

Ἄλλὰ δὲν εἰξεύρω διατί φαντάζομαι ἀπαραίτητον, πρὶν σᾶς εἶπω ποῖα ὑπῆρξεν ἡ Σόρμα κατὰ τὴν παράστασιν, νὰ σᾶς περιγράψω ὅποια μοῦ ἐμφανίσθη μετ' αὐτὴν εἰς τὸ καλλυνητήριον τοῦ θεάτρου. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις ἀπλούστατα, ὅτι, μολονότι τὸ κοινὸν εἶχε φύγει, τὰ φῶτα εἶχον σθεσθῆ καὶ ἕνας σύζυγος πλήρης τρυφερότητος καὶ στοργῆς εὐρίσκετο πλησίον τῆς, ἡ Σόρμα ἦτο Νόρα ἀκόμη, ἐξηκολούθει νὰ ζῆ τὸν ρόλον τῆς, ἐξηκολούθει νὰ σπαράξῃ καὶ νὰ πάλλεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ψυχικὴν ταραχὴν τῆς καρδίας τῆς. Ὁ ρόλος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐνσαρκώσει, παρερχόμενος, τὴν ἄφησε συντετριμμένην, τὴν ἄφησεν ἡμιθανῆ. Μοὶ ἔδωκε μίαν ψυχρὰν χεῖρα καὶ μοὶ ἐχάρισε καὶ λόγους ἀποχρωματισμένους, σιγαλοῦς, σβυσμένους, λόγους κουράσεως ὑπερτάτης, ἐξαντλήσεως τελείας. Ἡ ζωὴ εἶχε φύγει καὶ ἦτο ἡ ἠθοποιὸς πλέον ἐν πλάσμα ἔξαιμον, συντετριμμένην. Καὶ δὲν εἰξεύρω διατί ἐνεθυμήθην τὸ παράδειγμα τῶν προφητῶν ἐκεῖνων καὶ τῶν δαιμονιῶντων, τοὺς ὁποῖους τὸ θεῖον πνεῦμα ἐζωογονεῖ, καὶ τοὺς ὁποῖους φεῦγον ἔπειτα ἄφινε συντετριμμένους, ὡς νὰ συναπέφερε μαζὺ του καὶ τὴν πνοήν. Ὁ θεὸς τῆς τραγωδίας, ὅστις ἐνεψύχωνε τὴν Ἄγνην Σόρμα εἰς τὸν ρόλον τῆς, συναπέφερε φεύγων καὶ ἐν τεμάχιον τῆς ζωῆς τῆς.

Εἶπον ἤδη διὰ τὴν Δουῖζε, ὅτι ἡ νοσηρὰ αὕτη ἀλλαγὴ προσωπικότητος, ἡ παράδοσις ἡ ἀνερμάτιστος τῆς ἠθοποιῦ εἰς ὅλα τὰ πάθη, τὰς ὀδύνας καὶ τὰς ἀπελπισίας τοῦ ρόλου τῆς, καταντᾶ πλέον ἐν αἰνιγμα ψυχολογικὸν καὶ ὅτι ἡ μεγάλη ἠθοποιός, ἡ τόσοσιν εἰλικρινής, δὲν εἶνε ἴσως παρὰ ἐν κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προστεθῆ εἰς τὰς «Ἀσθενείας τῆς Προσωπικότητος» τοῦ Ριμπώ. Καὶ δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ μὲν ἔν θουασμῶ, ὅπως ὁ Ἀμλέτος ὁ βλέπων τὰς ἀρχαίας λησμονημένας καὶ ξένας ὀδύνας τῆς Ἐκάβης νὰ προκαλοῦν ποταμούς εἰλικρινῶν καὶ ἀδιάστων δακρῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ μισθωτοῦ ἠθοποιῦ.

Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ρόλου φθάνει εἰς βαθμὸν ἀνέφι-

κτον παρὰ τῆ Σόρμα. Περισσότερον καὶ τῆς Δουῖζε φυσική, περισσότερον καὶ αὐτῆς ἀδιάστος, φορεῖ μαζὺ μὲ τὸ κυανοῦν ἀπλοῦν φόρεμα τῆς Νορβηγῆς κουκλογυναϊκᾶς καὶ ὅλην τῆς τὴν ψυχὴν καὶ τὰ αἰσθήματα ὅλα, καὶ τὰς ἀφελείας καὶ τὰς ἐκπλήξεις καὶ τὴν ἀθωότητά τῆς πρὸ τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐξέγερσίν τῆς καὶ τὸν ἥρωισμὸν πρὸ τῆς μεδουσαίας ἀποκαλύψεως τῆς πραγματικότητος εἰς τὸ τέλος...

Εἰς τὴν πρώτην πράξιν εἶνε ἡ γυνή, τῆς ὁποίας ἡ ἀπειρία ἔχει θελκτικώτατα τοὺς ὀφθαλμούς κλειστούς, μία παρθένος ψυχὴ εἰς γυναικὸς σῶμα, ἕνας ἄφροντις κορυδαλλὸς λουόμενος εἰς τὴν χαρὰν, τρώγων «λαθρεμπορικῶς», κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ράγκ, πρᾶλινες, κρυπτόμενος ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ παίζων μὲ τὰ παιδιὰ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ ἐντὸς τοῦ παιγνιδίου ποῖα εἶνε τὰ παιδιὰ καὶ ποῖα ἡ μήτηρ.

Καὶ εἶνε εἰς τὴν τρίτην πράξιν πάλιν ἀφοῦ ἀναβλέπει, ἀφοῦ ἡ μεγάλη ἀπάτη ἡ ὁποία τὴν ἐλίκνιζε ξεσχιζεται καὶ βλέπει τὴν φοβερὰν πραγματικότητα ἔμπροσθέν τῆς, εἶνε ἡ ἡρώϊς εἶνε ἡ γυνὴ μὲ τὴν θέλησιν ἡ ἄφατος ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς, ἡ ὁποία εἰς λέξεις βραχείας θέτει ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα κοινωνικὰ προβλήματα καὶ δίδει συγχρόνως μίαν ἀπὸ τὰς τολμηροτέρας πρακτικὰς λύσεις.

Ὅχι, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἶπω ὅτι ἡ Σόρμα ἔπαιζε καλὰ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, διότι θὰ σᾶς ἐνθῦμιζον πάλιν τὴν ὑπόκρισιν. Ὑπῆρξε καθ' ὅλας τὰς στιγμὰς ἐκεῖνη ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ εἰς τὰς στιγμὰς αὐτάς, ἦτο τόσοσιν μεγάλη ἡ ψυχικὴ ἀκτινοβολήσις εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς, ὥστε ἡ Νόρα δὲν ὠμίλει πλέον γερμανικὰ ὠμίλει μίαν γλῶσσαν κοινήν, τὴν ὁποίαν ἠσθάνοντο ὅλοι καὶ τῆς ὁποίας τοὺς τόνους ὅλοι ἐνωτίζοντο, ἡ ὁποία ἐξεφράζετο εἰς τὰς κινήσεις καὶ τοῦ προσώπου τὰς μεταπτώσεις καὶ τῶν παρειῶν τὰς αἰφνιδίας ἐρυθρότητας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς μυρίας πρωτεϊκὰς μεταβολὰς.

Καὶ ἐτελέσθη ἐκεῖ τὸ ὕψιστον θαῦμα τῆς τέχνης: ἡ κοινωνία τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν παθῶν ὑπεράνω γλώσσης καὶ ἔθνους καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἡ μία γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς πόνου καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀγωνίας, διαλαλοῦσα δι' ὅλα τὰ ὅσα τοὺς αὐτοὺς φθόγγους.

Ὅταν ὠμίλει διὰ τὸ «ὑδὼρ τὸ πρᾶγμα τὸ παγωμένον τὸ χωρὶς βάθος», εἰς τοὺς λόγους τῆς κατοπτρίζεται ὁρατὸς ὁ θάνατος, καὶ ὅταν εἰς τὴν τρίτην πράξιν ἴσταται πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ ἀκίνητος εἰς ὀλίγας στιγμὰς ὑφίσταται ἐν ψυχικὸν ναυάγιον, ἐξέρχεται πλέον γυνὴ νέα καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς—καὶ εἰς τὸ βλέμμα τῆς, τὸ ὁποῖον ἀπὸ γλυκὺ καὶ παιδικὸν γίνεται τραγὸν καὶ ψυχρὸν ὡς χάλυψ, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς, τὰ ὁποῖα χάνουν τὴν ἀθωότητά των, τὰ ὁποῖα ἡ περιφρόνησις ἐμψυχώνει καὶ ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις

—ὠμίλει μίαν γλῶσσαν παγκόσμιον ἢ ὀδύνη. Ἡσθάνετο κανεῖς ὅτι παρίσταται εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς παρθενίας μιᾶς ψυχῆς, καὶ μία ἄλλη φρικίασις, μία ἄλλη πνοὴ θανάτου διήργετο φρίττουσα ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ θεατοῦ. Ἄλλὰ πῶς νὰ περιγράψῃ κανεῖς ὅλα αὐτά, πῶς νὰ εἴπῃ τὸν ὁρατὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Ράγκ εἰσέρχεται εἰς τῆς Νόρας τὴν σκέψιν, πῶς νὰ εἴπῃ κανεῖς ὅλην τὴν ἐγκατάλειψιν ἢ ὁποῖα ἐνουπάρχει εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Νόρα πίπτει κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς δευτέρας πράξεως εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου τῆς;

Ἐλέχθη διὰ τὸν Βαλζάκ ὅτι συναγωνίζεται μὲ τὸ μητρῶον, δημιουργῶν καὶ ῥίπτων ὄντα μὲ σάρκας καὶ αἷμα εἰς τὰ βιβλία του μέσα. Ἔϊνε τὸ μόνον ὑποθέτω τὸ ὁποῖον ἀξίζει κανεῖς νὰ εἴπῃ διὰ τὴν Σόρμαν. Ἐνσαρκωμένη ἐντὸς αὐτῆς ἡ Νόρα μᾶς ἐφάνη ἀληθεστέρα, μᾶς ἐφάνη πιθανωτέρα· ἐνσαρκωμένοι ἐντὸς αὐτῆς αἱ ἰδέαι τοῦ συγγραφέως, μᾶς ἐφάνησαν εἰσερχόμεναι φυσικώτερα καὶ μᾶλλον ἀβιάστως εἰς τὸν κύκλον τῆς ζωῆς. Καὶ ἐνοήσαμεν παρὰ πολὺ καλὰ διατί μὲ τὴν ταραντέλλαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τὸ Διονύσειον αὐτὸ ἀποχαιρετιστήριον πρὸς τὴν χαρὰν ὃ Ἴψεν ἐνθουσιασθεῖς τῆς ἔστειλε τὸ μικρὸν τύμπανον ὡς πρὸς τὴν καλλιτέραν του Νόραν. Ἔϊνε, ὑποθέτομεν, κάτι περισσότερον παρὰ ἡ καλλιτέρα, εἶνε ἢ μοναδική καὶ εἶνε ἱερά, διότι εἰς τὴν ὑπόκρισιν τῆς δίδουν ἐν μυστηριώδες φίλημα ἢ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ